

שאלה: אני נבוך בענין הבעיה של חינוך הבנים הצעירים שלי (גילאי 12-16). אני רואה צעירים של בני משפחות אחרות ביישוב שלי, מורידים כיפה, כבר ממעטים לבוא לתפילה בבית הכנסת וכו'. האם עלי להיות נוקשה יותר עם הצעירים שלי? כיצד אצליח שיישארו תוך מסגרת הדת?

תשובה: הרמב"ם (הל' דיעות, פרק א הלכה ד) לימד כי דרך התורה היא לא להיות קיצוני. גם שלמה המלך אמר "אל תהי צדיק הרבה" (קהלת ז, טז) אלא תשמור את התורה כמו שהיא. הרמב"ם (מורה נבוכים, ח"ב פרק לט) כתב כי התורה היא מאוזנת, בלי תוספת ובלי גרעון. לכן התורה הגדירה את חוקיה "חוקים ומשפטים צדיקים" (דברים ד, ח). הוא אומר שאין בדיני התורה טורח "ומי שמדמה כי עול התורה כבד וקשה ושיש בה סבל, כל זה טעות בהתבוננות".

לפי הרמב"ם מתי הזמן לקיצוניות? כאשר האדם חוזר בתשובה מאיזו מדה רעה שהיתה בו, לדוגמא אם הוא היה קמצן, ינהג לפזר כספו לאחרים עד שיתרפא ממחלתו. וכן יעשה בשאר המדות (הלכות דעות פרק ב). ולכן הרבה מהאנשים בדורנו החוזרים בתשובה, טרם מצאו את האיזון של דרך הממוצע, הם קיצוניים בדיעותיהם ובמעשיהם. וזה בעצם דבר טוב כי הם צריכים לעמול כדי לעקור מלבם הַרְגָּלִים לא טובים, ולהנזר מהתנהגויות גרועות. אבל הרמב"ם המשיך שם והזהיר (פ"ב ה"ב) "עד שיעקור גובה לב ממנו, ויחזור לדרך האמצעית שהיא הדרך הטובה. ולכשיחזור לדרך האמצעית ילך בה כל ימיו". אבל מי שאינו בעל תשובה, עליו כתב המלבי"ם (על משלי ד, כז) "אל תִּטְטַיִם ושמאל, שצריך ליזהר לכתחילה שלא יסור מקו האמצעי לא לימין ולא לשמאל, לא לצד התוספת ולא לצד המגרעת, ובזה תסיר רגלך מרע".

אבל הצעירים, שטרם התקלקלו אבל יש מסביבם הרבה מבני גילם שכבר נוטים ליפול מקיום התורה, אם תאחוז במדת הקיצוניות אתה רק דוחה אותם החוצה, אתה מחזק בהם את הדיעה שאי אפשר ליהנות מהחיים אם שומרים את התורה. הדרך הנכונה היא להראות להם שאפשר לחיות במסגרת התורה, וגם לא לפרוש מהחיים העכשוויים.

נכון שבכל בעיה הלכתית יש דיעות שונות בין הפוסקים. כיון שכל רב פועל תוך קהילה שלו, מתוך מנהגיהם וְהַרְגָּלֵיהֶם, וגם בונה הלכותיו על סוג מסויים של ספרים שברשותו מהדורות הקודמים, וגם אישיותו בנויה על פי נסיונותיו עם אלו הבאים לשאול ממנו הלכות, מצורף לזה שאין בימינו כינוס רבנים שישמעו זה את זה, יתווכחו זה עם זה ויבואו לעמק השובה, לכן יש פוסקים שונים. אלו מחמירים ואלו מקילים.

חובתך כהורה שבכל מקרה בעייתי המתעורר, ונפשו של הצעיר חשקה להקל לעצמו, תראה לו שיש על מי לסמוך אם יקל. בזה תנצל מפח העלול לקלקל. [א] אם בכל אופן יעשה, בין תגיד לו "מותר" ובין תגיד לו "אסור"; ולכן אם יעבור, יראה את עצמו מוגדר כ"רע". ואם יראה את עצמו באור שלילי, ימשיך בעוד דברים להיות "רע". [ב] תוכיח לו בזאת כי התורה היא "תורת חיים" ולא הכבידה על האדם מעל ליכולותיו.

אבל מצד שני צריכים לעורר בו הכיסופים להיות "בסדר" עם הקב"ה. ללמוד תורתו ולדעת מה הם הדברים שמבוקשים מהאדם. צריכים ללמוד אתו ספרי השקפה, ספרי אמונה. גם מדרשים וגם ספרי הגות של גדולי רבנינו, כמו ספרי הרב הירש, ספרי ר"י אברבנאל, ספרי המלבי"ם ועוד. מאלו יקבל "אורה".

ועיקר הכל, עליך להראות לו כמה החיים יפים עם התורה. שהצעיר יראה אותך לומד תורה. וליד שולחן השבת תראה לו פנינים יקרים שיש בתורה. ותשבח את אלו הנאמנים לתורה למרות הנסיונות. ותעודד אותו על השתדלותו. ואסור לכעוס עליו, כי זה רק יזיק להשפעתך. ועם אהבה אליו, תנצח.